

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2013 m. gegužės 16 d.¹

Byla C-298/12

Confédération paysanne
prieš
Ministre de l'alimentation, de l'agriculture et de la pêche

(Conseil d'État (Prancūzija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Bendra žemės ūkio politika — Reglamentas (EB) Nr. 1782/2003 — Bendroji išmokų schema — Mokėtinos sumos apskaičiavimas — Agrarinės aplinkosaugos priemonės — Neigiamas poveikis gamybai — Referencinis laikotarpis — Vienodų sąlygų sudarymas“

I – Įžanga

1. Bendra žemės ūkio politika tradiciškai siejama su pertekline žemės ūkio gamyba, vadinamosiomis pieno upėmis ir sviesto kalnais. Tačiau Reglamentu (EB) Nr. 1782/2003² parama Europos žemės ūkiui buvo atskirta nuo tam tikrų ūkių gamybos rėmimo. Pagal šią taisyklę nustatoma išmoka nepriklauso nuo gamybos masto.
2. Perėjimo prie naujos sistemos laikotarpiu išmokos dydis buvo nustatomas remiantis tiesiogine parama, kurią pagal prieš tai galiojusias taisykles gaudavo atitinkamas ūkis tam tikrais referenciniais laikotarpiais. Tokios išmokos tada dar priklausydavo nuo gamybos masto.
3. Tačiau jei šiais laikotarpiais ūkiai dalyvaudavo vykdant agrarinės aplinkosaugos priemones, labai tikėtina, kad jų gamyba sumažėdavo ir jie gaudavo mažiau tiesioginės paramos nei kiti į juos panašūs ūkiai. Todėl tokiems atvejams Reglamente (EB) Nr. 1782/2003 buvo numatyta išimtinių atvejų taisyklė, pagal kurią, apskaičiuojant išmokos dydį, atsižvelgiama tik į tuos referencinius laikotarpius, kuriais nebuvo dalyvaujama vykdant agrarinės aplinkosaugos priemones.
4. Nagrinėjamas prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su Prancūzijos nuostatomis, sukonkretinančiomis minėtą išimtinių atvejų taisyklę. *Confédération paysanne* nesutinka, kad išmokos vykdant agrarines aplinkosaugos priemones dalyvavusiems ūkiams būtų apskaičiuojamos atsižvelgiant į tiesioginę paramą ankstesniais laikotarpiais, ir nurodo, kad Prancūzija atsižvelgia į dar ankstesnius

1 — Originalo kalba: vokiečių.

2 — 2003 m. rugsėjo 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1782/2003, nustatantis bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatantis tam tikras paramos schemas ūkininkams bei iš dalies keičiantis reglamentus (EEB) Nr. 2019/93, (EB) Nr. 1452/2001, (EB) Nr. 1453/2001, (EB) Nr. 1454/2001, (EB) Nr. 1868/94, (EB) Nr. 1251/1999, (EB) Nr. 1254/1999, (EB) Nr. 1673/2000, (EEB) Nr. 2358/71 ir (EB) Nr. 2529/2001 (OL L 270, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 40 t., p. 269), vėliau iš dalies pakeistas 2008 m. spalio 9 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1009/2008 (OL L 276, p. 1) ir visai panaikintas 2009 m. sausio 19 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 73/2009, nustatančiu bendrąsias tiesioginės paramos schemų ūkininkams pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančiu tam tikras paramos schemas ūkininkams, iš dalies keičiančiu Reglamentus (EB) Nr. 1290/2005, (EB) Nr. 247/2006, (EB) Nr. 378/2007 ir panaikinančiu Reglamentą (EB) Nr. 1782/2003 (OL L 30, p. 16).

laikotarpius, nei numatyta reglamente. Be to, tokiomis aplinkybėmis reikėtų išaiškinti, ar, kaip numatyta prancūziškoje reglamento kalbinėje versijoje, išimtinių atvejų taisyklė galioja tik tada, kai agrarinės aplinkosaugos priemonių neigiamas poveikis ūkio gamybai yra „žymus“, ar užtenka ir paprasto neigiamo poveikio, kaip nurodyta kitose kalbinėse versijose.

II – Teisinis pagrindas

A – *Sajungos teisė*

5. Dėl pagalbos žemės ūkiui apskaičiavimo pagal Reglamentą Nr. 1782/2003 jo 29 konstatuojamoje dalyje nustatyta:

„Siekiant nustatyti sumą, kurią ūkininkas turėtų teisę gauti pagal naują schemą, reikėtų remtis sumomis, kurios jam buvo sumokėtos referenciniu laikotarpiu. <...>“

6. Analogiška taisyklė numatyta Reglamento Nr. 1782/2003 37 straipsnio 1 dalyje:

„Referencine suma laikoma trejų metų bendros išmokų, kurios buvo paskirtos ūkininkui <...>, sumos vidurkis, apskaičiuotas <...> kiekvienais 38 straipsnyje nurodyto referencinio laikotarpio kalendoriniais metais.“

7. Pagal Reglamento Nr. 1782/2003 38 straipsnį referencinis laikotarpis apima 2000, 2001 ir 2002 kalendorinius metus.

8. Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnyje nustatyta taisyklė išimtiniais atvejais:

„1. Nukrypstant nuo 37 straipsnio, ūkininkas, kurio gamybai referenciniu laikotarpiu buvo padarytas neigiamas poveikis dėl *force majeure* ar išimtinių aplinkybių, susidariusių prieš referencinį laikotarpį arba jo metu, turi teisę prašyti, kad referencinė suma būtų apskaičiuojama remiantis kalendoriniais arba referencinio laikotarpio metais, kuriais nebuvo *force majeure* ar išimtinių aplinkybių.

2. Jei visam referenciniam laikotarpiui buvo padarytas poveikis dėl *force majeure* ar išimtinių aplinkybių, valstybė narė apskaičiuoja referencinę sumą remdamasi 1997–1999 m. laikotarpiu. Šiuo atveju taikomos *mutatis mutandis* 1 dalies nuostatos.

<...>

<...>

5. Šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalys taikomos *mutatis mutandis* ūkininkams, kurie referenciniu laikotarpiu laikėsi agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimų pagal Reglamentus (EEB) Nr. 2078/92³ ir (EB) Nr. 1257/1999⁴.

Tuo atveju, kai įsipareigojimai buvo vykdomi tiek referenciniu laikotarpiu, tiek šio straipsnio 2 dalyje nurodytu laikotarpiu, valstybės narės, remdamosi objektyviais kriterijais ir užtikrindamos vienodas sąlygas ūkininkams bei vengdamos rinkos ir konkurencijos iškreipimo, nustato referencinę sumą pagal išsamias taisykles <...>.“

3 — 1992 m. birželio 30 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2078/92 dėl žemės ūkio gamybos metodų, suderinamų su aplinkos apsaugos reikalavimais, ir kaimo kraštovaizdžio išsaugojimo (OL L 215, p. 85).

4 — 1999 m. gegužės 17 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1257/1999 dėl Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF) paramos kaimo plėtrai ir iš dalies pakeičiantis bei panaikinantį tam tikrus reglamentus (OL L 160, p. 80; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 25 t., p. 391).

9. Nagrinėjama prašymui priimti prejudicinį sprendimą Reglamente (EB) Nr. 795/2004⁵ numatytos įgyvendinimo nuostatos nėra aktualios.

10. Pagal Reglamento Nr. 73/2009⁶ 146 ir 149 straipsnius Reglamentas (EB) Nr. 1782/2003 nuo 2009 m. sausio 1 d. neteko galios ir buvo pakeistas Reglamentu Nr. 73/2009. Reglamento Nr. 73/2009 33 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyta, kad parama apskaičiuojama remiantis teise į išmokas pagal Reglamentą Nr. 1782/2003.

B – Prancūzijos teisė

11. 2006 m. birželio 19 d. dekreto 2006-710 dėl Reglamente (EB) Nr. 1782/2003 numatyto pajamų rėmimo įgyvendinimo 1 straipsnio 9 dalyje išimtiniai atvejai apibrėžiami taip, jog agrarinių aplinkosaugos priemonių atveju jie taikytini tik tada, kai dėl jų tiesioginė parama sumažėja 20 %, palyginti su tais laikotarpiais, kuriais ūkiai nedalyvaudavo vykdant agrarinės aplinkosaugos priemones:

„Siekiant taikyti <...> [Reglamento Nr. 1782/2003] 40 straipsnio 5 dalį galima atsižvelgti tik į tuos agrarinės aplinkosaugos įpareigojimus, kurie yra Žemės ūkio ministro patvirtintame sąraše ir kurie lėmė mažiausiai 20 % sumažėjimą:

— lyginant pagalbos sumą, apskaičiuotą pagal tame pačiame įsakyme patvirtintą tvarką tais metais, kai buvo taikomi įpareigojimai, su pagalbos suma, kuri buvo išmokėta referenciniu laikotarpiu, kai įpareigojimai nebuvo taikomi,

— <...>.“

12. 2010 m. vasario 23 d. redakcijos 2006 m. lapkričio 20 d. įsakymo dėl 2006 m. birželio 19 d. dekreto 2006-710 taikymo 7 straipsnis papildo šią nuostatą dėl apskaičiavimo tvarkos ir aiškiai nustato, kad ataskaitiniu laikotarpiu laikytini paskutiniai metai, kuriais dar nebuvo taikomos agrarinės aplinkosaugos priemonės. Tačiau šiais metais negali būti ankstesni nei 1993 m.:

„1. Kai ūkininkui trejų metų referenciniu laikotarpiu kiekvienais metais taikomas vienas iš 3 straipsnyje nustatytų agrarinės aplinkosaugos priemonių įpareigojimų, sumažinimo dydis, apskaičiuotas siekiant taikyti minėtą 2006 m. birželio 19 d. dekreto 1 straipsnio 9 dalį, yra lygus santykiui tarp:

— skirtumo, gauto iš pagalbos sumos, gautos per paskutinius metus, kuriais nebuvo taikomas agrarinės aplinkosaugos priemonių įpareigojimas, atėmus per referencinį laikotarpį gautų paramos sumų vidurkį,

— ir šio skirtumo ir referencinės sumos, apskaičiuotos pagal minėto 2003 m. rugsėjo 29 d. Tarybos reglamento Nr. 1782/2003 37 straipsnio nuostatas, bendros sumos.

<...>

2. Kai pagal 1 dalį apskaičiuotas sumažinimo dydis pasiekia minėto 2006 m. birželio 19 d. dekreto 1 straipsnio 9 dalyje numatytą 20 % ribą, prie referencinės sumos, apskaičiuotos pagal minėto 2003 m. rugsėjo 29 d. Reglamento Nr. 1782/2003 <...> 37 straipsnį, pridedama tam tikra suma.

5 — 2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 795/2004, nustatantis išsamias bendrosios išmokos schemas, pateiktos Tarybos reglamente (EB) Nr. 1782/2003, nustatančiame bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančiame tam tikras paramos schemas ūkininkams, įgyvendinimo taisykles (OL L 141, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 44 t., p. 226), vėliau iš dalies pakeistas 2009 m. gegužės 6 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 370/2009 (OL L 114, p. 9) ir visai panaikintas 2009 m. spalio 29 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 1120/2009 su III antraštinėje dalyje numatytais bendrosios išmokos schemas taikymo taisyklėmis (OL L 316, p. 1).

6 — Minėtas 2 išnašoje.

Ši suma lygi skirtumui, gautam iš per paskutiniuosius metus, kai nebuvo taikomas agrarinės aplinkosaugos priemonių įpareigojimas, gautos pagalbos sumos, apskaičiuotos pagal 1 dalies paskutinę pastraipą, atėmus referenciniu laikotarpiu gautą pagalbos sumų vidurkį.

3. Taikant šį straipsnį, paskutiniai metai, kuriais nebuvo taikomas agrarinės aplinkosaugos įpareigojimas, negali būti ankstesni nei 1992 m.“

III – Procesas nacionaliniame teisme ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą

13. *Confédération paysanne* yra Prancūzijos ūkininkų interesus ginanti organizacija. *Conseil d'État* vykstančiame teisės akto peržiūros procese ji ginčija minėtas Prancūzijos taisykles, sukonkretinančias išimtinis atvejus pagal Reglamentą Nr. 1782/2003. Be to, ji prieštarauja, kad išmokos būtų apskaičiuojamos remiantis tiesiogine parama ankstesniais laikotarpiais, ir kritikuoja, kad atsižvelgiama į dar ankstesnius laikotarpius, nei reglamente numatyti referenciniai laikotarpiai.

14. Todėl Prancūzijos Valstybės taryba nagrinėjamoje byloje Teisingumo Teismui pateikė tokius klausimus:

- „1. Ar pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 1 ir 5 dalis, atsižvelgiant į šio reglamento turinį ir tikslą, valstybėms narėms leidžiama teisė į referencinės sumos padidinimą ūkininkams, kurių gamybai buvo padarytas žymus neigiamas poveikis nustačius agrarinės aplinkosaugos įpareigojimus, jiems taikytus per visą ar dalį referencinio laikotarpio, pagrįsti lyginant tiesioginės paramos sumą, gautą tais metais, kai buvo taikomi tokie įpareigojimai, su tiesioginės paramos suma, gauta tais metais, kai tokie įpareigojimai nebuvo taikomi?
2. Ar pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 2 ir 5 dalis valstybėms narėms leidžiama teisė į referencinės sumos padidinimą ūkininkams, kurių gamybai buvo padarytas žymus neigiamas poveikis nustačius agrarinės aplinkosaugos įpareigojimus, kurie buvo jiems taikomi per visą referencinį laikotarpį, pagrįsti lyginant tiesioginės paramos sumą, gautą paskutiniuosius metus, kuriais dar nebuvo taikomi agrarinės aplinkosaugos įpareigojimai, net jei šie metai buvo prieš aštuonerius metus nuo referencinio laikotarpio pradžios, su kasmetinių tiesioginės paramos sumų, išmokėtų per referencinį laikotarpį, vidurkiu?“

15. Rašytines pastabas pateikė ir 2013 m. balandžio 18 d. surengtame teismo posėdyje dalyvavo *Confédération paysanne*, Prancūzijos vyriausybė ir Europos Komisija.

IV – Teisinis vertinimas

16. Norint atsakyti į prejudicinius klausimus, visų pirma reikia aptarti išimtinių atvejų taisyklės sistemą pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnį (šiuo klausimu žr. A poskyrį). Formuluojuotą naudingą atsakymą į prašymą priimti prejudicinius klausimus⁷, be kita ko, reikia detaliau paanalizuoti neigiamo poveikio gamybai požymius (šiuo klausimu žr. B poskyrį). Galiausiai reikia apsvaistyti, kada lemiamos reikšmės gali turėti tiesioginės paramos dydis, o ne neigiamas poveikis gamybai (šiuo klausimu žr. C poskyrį) ir kuriais referenciniais laikotarpiais galima remtis (šiuo klausimu žr. D poskyrį).

7 — Žr. 1979 m. liepos 12 d. Sprendimą *Union Laitière Normande* (244/78, Rink. p. 2663, 5 punktas), 1990 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *SARPP* (C-241/89, Rink. p. I-4695, 8 punktas) ir 2008 m. sausio 29 d. Sprendimą *Promusicae* (C-275/06, Rink. p. I-271, 42 punktas).

A – *Dėl Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio sistemos*

17. Pagal Reglamento Nr. 1782/2003 37 ir 38 straipsnius tiesioginė parama, kaip vadinamosios išmokos, apskaičiuojama remiantis referencinėmis sumomis. Jų dydis priklauso nuo tiesioginės paramos, išmokėtos pagal prieš tai galiojusias taisykles ūkininkams 2000, 2001 ir 2003 metais.

18. Naujų išmokų dydis nepriklauso nuo realios gamybos masto. Tačiau anksčiau pasiektas gamybos mastas netiesiogiai lemia jos dydį, nes anksčiau gauta tiesioginė parama priklausė nuo buvusios gamybos.

19. Tačiau šios tiesioginės paramos dydį buvo galima sumažinti, jei ūkininkas šiuo referenciniu laikotarpiu dalyvavo vykdant agrarinės aplinkosaugos priemones, nes dažnai taikant tokias priemones gamyba sumažėja. Todėl pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalį laikotarpis, per kurį buvo dalyvaujama vykdant konkrečias agrarinės aplinkosaugos priemones, prilyginamas laikotarpiams, per kuriuos ūkininko gamybai įtaką darė *force majeure* ar išimtinės aplinkybės.

20. Kai *force majeure* ar išimtinės aplinkybės sukelia neigiamą poveikį gamybai, pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 1 dalį ūkininkas turi teisę prašyti, kad apskaičiuojant referencinę sumą nebūtų atsižvelgiama į laikotarpius, kuriais egzistavo toks neigiamas poveikis. Todėl tuo atveju, kai neigiamą poveikį lemia agrarinės aplinkosaugos priemonės, kaip tai suprantama pagal 40 straipsnio 5 dalį, į laikotarpius, kuriais buvo dalyvaujama vykdant šias priemones, neatsižvelgiama⁸. Neigiamo poveikio sąvoka detaliau bus aptariama toliau⁹.

21. Tačiau jei agrarinės aplinkosaugos priemonės 2000, 2001 ir 2002 kalendoriniais metais padarė neigiamą poveikį ūkio paramai, reikia atsižvelgti į kitą laikotarpį. Pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 2 dalį šiuo laikotarpiu laikytinas 1997–1999 m. laikotarpis.

22. Jei ir šiuo alternatyviu laikotarpiu buvo dalyvaujama vykdant agrarines aplinkosaugos priemones, tada referencinę sumą reikia apskaičiuoti kitokiu būdu. Tokiais atvejais pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalies antrą pastraipą valstybės narės, remdamosi objektyviais kriterijais ir užtikrindamos vienodas sąlygas ūkininkams bei vengdamos rinkos ir konkurencijos iškreipimo, nustato referencinę sumą.

B – *Dėl neigiamo poveikio gamybai būtinybės*

23. *Conseil d'État* klausia, ar pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 1, 2 ir 5 dalis yra leistini tam tikri referencinės sumos padidinimo būdai. Ji remiasi prancūziška reglamento kalbine versija, pagal kurio minėtas nuostatas išimtinis atvejis turi būti nulemtas *žymaus* neigiamo poveikio. Remdamasi tuo Komisija visų pirma daro išvadą, kad valstybėms narėms suteikta didelė diskrecija.

24. Iš pradžių vienuolika kalbų išleistose Reglamento Nr. 1782/2003 kalbinėse versijose *tik* versijoje prancūzų kalba nurodyta, kad neigiamas poveikis turi būti *žymus*. Su versija vokiečių kalba sutampančiose versijose ispanų, italų, portugalų ir suomių kalbomis reikalaujama, kad egzistuotų tik neigiamas poveikis. Versijose kitomis kalbomis, t. y. danų, graikų, anglų, olandų ir švedų kalbomis, reikalaujama, kad būtų „neigiama įtaka“, ir nereikalaujama, kad neigiamas poveikis būtų žymus.

8 — 2010 m. lapkričio 11 d. Sprendimas *Grootes* (C-152/09, Rink. p. I-11285, 60 punktas).

9 — Žr. šios išvados 23 ir paskesnius punktus.

25. Tačiau skirtingos Sąjungos teisės nuostatos kalbinės versijos turi būti aiškinamos vienodai. Jei kalbinės versijos nesutampa, nuostata turi būti aiškinama atsižvelgiant į teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, bendrą struktūrą ir tikslą¹⁰. Nuostata, kuri kalbinėse versijose skiriasi, turi būti aiškinama remiantis tikrąja jos autoriaus valia¹¹.

26. Iš turimų duomenų apie teisės akto priėmimo procedūrą nėra aišku, koks turėtų būti neigiamo poveikio dydis. Jau Komisijos pasiūlymo 43 straipsnio 1 dalies, kurioje numatyta iš esmės tokia pati bendra išimtinių atvejų taisyklė kaip Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 1–5 dalyse, skirtingų kalbų versijos nesutapo¹². Tačiau pasitarimų Taryboje dokumentuose yra viena nuoroda apie agrarinės aplinkosaugos priemonių sukeltą neigiamo poveikio taikymo išimtiniais atvejais tikslą¹³. Buvo išžvelgta analogija tiems atvejams, kai ūkininkai įgydavo teisę į papildomas pieno kvotas, nes už kompensaciją nutraukdavo gamybą tam tikru referenciniu laikotarpiu¹⁴.

27. Kaip ir šie pieną gaminantys ūkininkai, ūkininkas, prisiėmęs agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimus pagal reglamentus Nr. 2078/92 ir Nr. 1257/1999, dėl to neturėtų patirti neigiamo poveikio vėlesnės Sąjungos pagalbos schemos taikymo metu, nes negalėjo numatyti, kad jo sprendimas turės pasekmių būsimai tiesioginei paramai pagal vėliau priimtą reglamentą¹⁵. Toks neigiamas poveikis galėtų kilti, jei nustatant nuo gamybos masto nepriklausančią išmoką būtų atsižvelgiama į nuo gamybos masto priklausančią tiesioginę paramą, kuri dėl dalyvavimo vykdant agrarinės aplinkosaugos priemones buvo sumažinta.

28. Agrarinės aplinkosaugos priemonių įtraukimu į Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnį siekiama ne tik išvengti nenaudingo apsunkinimo. Anot Teisingumo Teismo, Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 1 ir 5 dalimis veikia įgyvendinamas teisinio tikrumo principas. Pagal šį bendrą Sąjungos teisės principą asmenims taikoma Sąjungos taisyklė turi būti aiški ir tiksli, kad jie tiksliai žinotų savo teises ir pareigas ir galėtų atitinkamai imtis veiksmų¹⁶. Šis principas turi būti taikomas ypač griežtai, kai taisyklė gali turėti finansinių pasekmių¹⁷.

29. Kadangi dalyvavimo vykdant agrarinės aplinkosaugos priemones metu nebuvo aišku, kokią neigiamą įtaką tai darys teisei į paramą ateityje, išmokas nustatanti taisyklė turėjo būti papildyta Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalimi taip, kad ūkininkai, prisiimančios agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimus, nepatirtų neigiamo poveikio dėl to, kad tokių įsipareigojimų laikėsi referenciniu laikotarpiu¹⁸.

10 — 1967 m. gruodžio 5 d. Sprendimas *van der Vecht* (19/67, Rink. p. 462, 473), 1977 m. spalio 27 d. Sprendimas *Bouchereau* (30/77, Rink. p. 1999, 13 ir 14 punktai), 2007 m. birželio 14 d. Sprendimas *Euro Tex* (C-56/06, Rink. p. I-4859, 27 punktas) ir 2008 m. vasario 21 d. Sprendimas *Tele2 Telecommunication* (C-426/05, Rink. p. I-685, 25 punktas).

11 — 1969 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *Stauder* (29/69, Rink. p. 419, 3 punktas), 1988 m. liepos 7 d. Sprendimas *Moksel Import ir Export* (55/87, Rink. p. 3845, 49 punktas), 2001 m. lapkričio 20 d. Sprendimas *Jany ir kt.* (C-268/99, Rink. p. I-8615, 47 punktas), 2005 m. sausio 27 d. Sprendimas *Junk* (C-188/03, Rink. p. I-885, 33 punktas) ir 2009 m. spalio 22 d. Sprendimas *Zurita García ir Choque Cabrera* (C-261/08 ir C-348/08, Rink. p. I-10143, 54 punktas).

12 — COM(2003) 23 galutinis.

13 — Žr. 2003 m. birželio 3 d. Tarybos dokumento 9971/03 priede Nr. IV atspausdinto *non-paper* „Single payment scheme/Special cases/National Reserve“ Nr. 1 pirmąją eilutę.

14 — 1988 m. balandžio 28 d. Sprendimas *Mulder* (120/86, Rink. p. 2321, 24 punktas).

15 — Sprendimas *Grootes* (minėtas 8 išnašoje, 44 punktas).

16 — 2009 m. birželio 11 d. Sprendimas *Nijemeisland* (C-170/08, Rink. p. I-5127, 44 punktas) ir Sprendimas *Grootes* (minėtas 8 išnašoje, 43 punktas).

17 — 2006 m. kovo 16 d. Sprendimas *Emsland-Stärke* (C-94/05, Rink. p. I-2619, 43 punktas), 2006 m. spalio 26 d. Sprendimas *Koninklijke Coöperatie Cosun* (C-248/04, Rink. p. I-10211, 79 punktas) ir 2008 m. kovo 13 d. Sprendimas *Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening ir kt.* (C-383/06-C-385/06, Rink. p. I-1561, 52 punktas).

18 — Sprendimas *Grootes* (minėtas 8 išnašoje, 36 punktas).

30. Iš tiesų tai yra susiję ne tik su teisinio tikrumo principu, bet ir su teisėtų lūkesčių principu, nes ūkininkai turi teisę tikėtis, kad dėl dalyvavimo vykdant terminuotas agrarinės aplinkosaugos priemonės jie nepatirs jokių neigiamų pasekmių ir ateityje gaus Sąjungos paramą¹⁹. Be to, tai galėtų pažeisti lygiateisiškumo principą, jei vykdant agrarinės aplinkosaugos priemonės dalyvaujantys ūkiai būtų vertinami kaip ūkiai, kurie gamina įprasta tvarka. Galiausiai, jei pasibaigus priemonei parama sumažėtų, tai atbaidytų ūkininkus nuo dalyvavimo vykdant agrarinės aplinkosaugos priemonės ateityje. O tai prieštarautų Sąjungos tikslui užtikrinti aukštą aplinkosaugos lygį pagal SESV 191 straipsnį ir Pagrindinių teisių chartijos 37 straipsnį. Pagal SESV 11 straipsnį²⁰ į šį tikslą turi būti atsižvelgiama visose Sąjungos politikos srityse, įskaitant bendrąją žemės ūkio politiką.

31. Todėl nėra priežasčių, dėl kurių išimtinių atvejų taisyklės taikymą, kai dalyvaujama vykdant agrarinės aplinkosaugos priemonės, reikėtų susiaurinti iki atvejų, kai neigiamas poveikis gamybai yra žymus. Priešingai, net nedideli neigiami poveikiai turėtų būti kompensuojami. Turi būti siekiama, kad skaičiuojat referencinę sumą pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnį ūkiai, dalyvaujantys vykdant agrarinės aplinkosaugos priemonės, būtų vertinami taip, lyg jie įprastai gamintų.

32. Todėl, priešingai, nei teigia Komisija, valstybėms narėms nėra suteikta diskrecija aiškiau apibrėžti neigiamo poveikio sąvokos. Ypač kelia abejonių Prancūzijoje galiojanti 20 % tiesioginės paramos sumažinimo riba. Daugiausia, ką gali valstybės narės, remdamosi *de minimis* kriterijais, tai netaikyti išimtinių atvejų taisyklės visiškai nereikšmingiems neigiamiems poveikiams, kurių administravimas būtų neproporcingas atitinkamų ūkių gaunamos naudos atžvilgiu²¹.

33. Nagrinėjamu atveju nereikia nustatyti, ar šie argumentai taikytini ir *force majeure* arba išimtinių aplinkybių atvejais pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 1 dalį. Priešingai, nei teigia Prancūzija, lygiateisiškumo principas nebūtų pažeistas, jei atitinkami ūkiai būtų vertinami skirtingai nei ūkiai, dalyvavę vykdant agrarinės aplinkosaugos priemonės. Tik pastarieji gali remtis teisinio tikrumo, teisėtų lūkesčių ir aplinkosaugos principais, o tai pateisintų esamus skirtumus pereinant prie išmokų ūkininkams.

34. Apibendrinant reikėtų konstatuoti, kad norint pasinaudoti teise pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 1 ir 5 dalis reikalaujama, kad referenciniu laikotarpiu ūkininko gamyba būtų neigiamai paveikta įpareigojimų, susijusių su agrarine aplinkosauga; neigiamas poveikis neprivalo būti žymus.

C – Dėl pirmojo klausimo

35. Pateikdamas pirmąjį klausimą *Conseil d'État* nori sužinoti, ar pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 1 ir 5 dalis valstybėms narėms leidžiama teisę į referencinės sumos padidinimą ūkininkams, kurių gamybai buvo padarytas neigiamas poveikis nustačius agrarinės aplinkosaugos įpareigojimus, jiems taikytus per visą ar dalį referencinio laikotarpio, pagrįsti lyginant tiesioginę paramą, gautą tais metais, kai buvo taikomi įpareigojimai, su tiesiogine parama, gauta tais metais, kai įpareigojimai nebuvo taikomi.

36. Nors gali atrodyti, kad klausama apie kompensacijos pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 1 dalį dydį, t. y. apie šios taisyklės pasekmes, vis dėlto taip pat klausama apie vieną šios taisyklės taikymo sąlygą – apie neigiamą poveikį gamybai, nes referencinės sumos padidinimu būtų kompensuojamos tokio neigiamo poveikio pasekmės.

19 — Dėl nagrinėjamos nuostatos žr. 2010 m. liepos 8 d. generalinio advokato J. Mazák išvadą byloje *Grootes* (C-152/09, Rink. p. I-11285, 30 punktas) ir iš esmės Sprendimą *Mulder* (minėtas 14 išnašoje, 24, 26 ir 27 punktai).

20 — Taip pat žr. ES sutarties preambulės 9 konstatuojamąją dalį.

21 — Šiuo klausimu žr. 2009 m. spalio 22 d. Sprendimą *Elbertsen* (C-449/08, Rink. p. I-10241, 43 punktas).

37. Kaip teisingai pabrėžia *Confédération paysanne*, Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 1 dalies taikymo sąlyga yra ne tiesioginės paramos sumažėjimas, o neigiamas poveikis gamybai.

38. Tačiau, kaip nurodo Komisija, ši nuostata nereglementuoja neigiamo poveikio nustatymo. Prancūzija ir Komisija, be kita ko, neprieštarauja, kad tiesioginė parama ankstesniais nei 2003 m. būtų nustatyta, remiantis ūkių gamyba. Todėl tokia tiesioginė parama yra tinkamas kriterijus, nustatant gamybos mastą.

39. Be to, kaip nurodo Prancūzija, praeityje Sąjungos teisės aktų leidėjas remdavosi paramos apimtimi kaip kriterijumi nustatydamas išmokas, gautinas ateityje. Pagal Reglamento Nr. 1782/2003 29 konstatuojamosios dalies pirmą sakinį, siekiant nustatyti sumą, į kurią ūkininkas turėtų teisę pagal naują schemą, reikėtų remtis sumomis, kurios jam buvo sumokėtos referenciniu laikotarpiu. Šis tikslas įgyvendinamas 37 straipsniu, nustatančiu, kad paprastai lemiamą įtaką darančia referencine suma laikytinas išmokų, kurias ūkininkas gavo referenciniu laikotarpiu pagal 38 straipsnį, sumos vidurkis. Jei neigiamas poveikis, kaip tai suprantama pagal 40 straipsnio 1 dalį, tęsiasi visą referencinį laikotarpį, pagal 40 straipsnio 2 dalį reikia remtis išmokomis, gautomis 1997–1999 m. laikotarpiu.

40. Tai atitinka Reglamento Nr. 1782/2003 sistemą, pagal kurią išmokos apskaičiuojamos remiantis tiesiogine parama 2000–2003 m. laikotarpiu arba subsidiariai 1997–1999 m. laikotarpiu. Kiek būtų galima remtis dar ankstesniais metais, bus nagrinėjama atsakant į antrąjį klausimą.

41. Nors *Confédération paysanne* nurodo, kad pagal Reglamentą Nr. 1257/1999 ir taikymo Reglamentą (EB) Nr. 445/2002²² parama už agrarinės aplinkosaugos priemonių taikymą apskaičiuojama remiantis neigiamu poveikiu, tai yra susiję su kita reguliavimo sistema, kurios Sąjungos teisės aktų leidėjas Reglamente Nr. 1782/2003 numatytiems išimtiniais atvejais netaikė.

42. Taigi, į pirmąjį klausimą reikėtų atsakyti taip, pagal Reglamento (EB) Nr. 1782/2003 40 straipsnio 1 ir 2 dalis bei 5 dalies 1 pastraipą ir 37 bei 38 straipsnius valstybės narės privalo teisę į referencinės sumos padidinimą ūkininkams, kurių gamybai buvo padarytas neigiamas poveikis nustačius agrarinės aplinkosaugos įpareigojimus, jiems taikytus per visą ar dalį referencinio laikotarpio, pagrįsti lygindamos tiesioginę paramą, gautą tais metais, kai buvo taikomi įpareigojimai, su tiesiogine parama, gauta tais metais, kai įpareigojimai nebuvo taikomi.

D – Dėl antrojo klausimo

43. Antruoju klausimu norima išsiaiškinti, ar pagal Reglamento (EB) Nr. 1782/2003 40 straipsnio 2 ir 5 dalis valstybėms narėms leidžiama teisę į referencinės sumos padidinimą ūkininkams, kurių gamybai buvo padarytas neigiamas poveikis nustačius agrarinės aplinkosaugos įpareigojimus, jiems taikytus 1997–2002 m. laikotarpiu, pagrįsti lyginant tiesioginės paramos sumą, gautą paskutiniaisiais metais, kuriais dar nebuvo taikomi agrarinės aplinkosaugos įpareigojimai, su kasmetinių tiesioginės paramos sumų, išmokėtų per referencinį laikotarpį, vidurkiu. Pagal 2010 m. vasario 23 d. redakcijos 2006 m. lapkričio 20 d. priimto 7 straipsnio 3 dalį metais, kuriais nebuvo taikomi įpareigojimai, laikytini 1992–1996 m.

44. Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalies antra pastraipa yra prancūziškos taisyklės pagrindas. Pagal ją referencinę sumą Prancūzija tokiais atvejais turi nustatyti remdamasi objektyviais kriterijais ir užtikrindama vienodas sąlygas ūkininkams bei vengdama rinkos ir konkurencijos iškraipymo.

22 — 2002 m. vasario 26 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1257/1999 (OL L 74, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 25 t., p. 391).

45. Anot Prancūzijos ir Komisijos, rėmimasis ankstesniais paramos laikotarpiais iš esmės laikytinas objektyviu kriterijumi. Tačiau abejotina, ar yra užtikrinamos vienodos sąlygos ūkininkams. Todėl pirmiausia reikia išnagrinėti, kokia valstybėms narėms suteikta diskrecija, užtikrinant vienodas sąlygas.

46. Teisingumo Teismas pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalies antrą pastraipą panašios taisyklės atveju valstybėms narėms suteikė sąlygiškai didelę diskreciją. Tai susiję su 42 straipsnio 4 dalimi, pagal kurią valstybės narės turi nustatyti papildomas referencines sumas ūkininkams, atsidūrusiems specialioje padėtyje. Šioje nuostatoje, kaip ir 40 straipsnio 5 dalies antroje pastraipoje, nustatyta, kad reikia remtis objektyviais kriterijais ir užtikrinti vienodas sąlygas ūkininkams bei vengti rinkos ir konkurencijos iškreipimo. Tokiais atvejais valstybės narės gali nustatyti referencinę sumą, lygią 0 eurų, ir taikyti 500 eurų dydžio ribą²³.

47. Nepaisant Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalies antros pastraipos ir 42 straipsnio 4 dalies formuluočių panašumų, šių nuostatų tikslai yra skirtingi. Pirmąją nuostatą siekiama užtikrinti teisėtą lūkesčių ir teisinio tikrumo principus²⁴, o antroji nuostata susijusi su atvejais, kada teisėti lūkesčiai neegzistuoja²⁵.

48. Todėl diskrecijos, suteiktos pagal Reglamento Nr. 1782/2003 42 straipsnio 4 dalį, negalima taikyti 40 straipsnio 5 dalies antros pastraipos atveju. Šiai nuostatai veikia taikytinos išvados, padarytos dėl neigiamo poveikio sąvokos²⁶. Taigi, valstybių narių diskrecija yra apribota.

49. Todėl vertinant, ar valstybės narės taisyklė užtikrina ūkiams vienodas sąlygas, reikia taikyti griežtus reikalavimus. Ypač reikia atsižvelgti į Sąjungos teisės aktų leidėjo vertinimus. Jis aiškiai nustatė, kad atsižvelgti į ankstesnius paramos laikotarpius galima tik 1997–2002 m., nors be didesnių problemų į šį laikotarpį galėjo įtraukti ir ankstesnius metus. Todėl manyčiau, kad jis nemanė, kad paramą laikotarpiais iki 1997 m. būtų galima palyginti su parama 2000–2002 m. laikotarpiu. Tokia jo pozicija netektų prasmės, jei valstybės narės Reglamente Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalies antroje pastraipoje numatytais išimtiniais atvejais galėtų remtis ankstesniais laikotarpiais.

50. Tokį vertinimą ypač patvirtina Komisijos argumentai, susiję su 1992 ir 1993 m. Pagal juos visa tiesioginės paramos suma Prancūzijoje minėtais metais sudarė apie 10 % paramos vėlesniais metais. Todėl mažai tikėtina, kad remiantis parama minėtais metais būtų galima teisingai kompensuoti neigiamą poveikį.

51. Anot Komisijos, 1995 ir 1996 m. Prancūzijoje buvo pasiekta apytiksliai ta pati tiesioginės paramos suma kaip ir vėlesniais metais, o 1994 m. ji vis dar tesudarė apie 75%.

52. Dėl to negalima atmesti, kad 1995 ir 1996 m., galbūt netgi 1994 m. parama, priešingai, nei nurodo įstatymų leidėjas, galėtų būti kaip palyginimo pagrindas, nes nėra aišku, ar šių metų paramą būtų galima palyginti su 1997–2002 m. parama.

53. Todėl pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalies antrą pastraipą valstybėms narėms draudžiama nustatyti kitokius referencinius laikotarpius, nei nustatyta 38 straipsnyje ir 40 straipsnio 2 dalyje.

54. Pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalies antrą pastraipą valstybės narės taisykle veikia turėtų būti siekiama, kad, apskaičiuojant referencinę sumą neigiamą poveikį patyrusiems ūkiams, šie būtų vertinami taip, lyg 2000–2002 m. nebūtų dalyvavę vykdant agrarinės aplinkosaugos priemones.

23 — Sprendimas *Elbertsen* (minėtas 21 išnašoje, 34 ir 46 punktai).

24 — Žr. 28 ir paskesnius punktus.

25 — Sprendimas *Elbertsen* (minėtas 21 išnašoje, 45 punktas).

26 — Žr. šios išvados 32 punktą.

55. *Confédération paysanne* taikomas referencinės sumos apskaičiavimo būdas, remiantis neigiamu poveikiu gamybai, iš esmės atrodo tinkamas siekiant šio tikslo. Nustatant neigiamą poveikį būtų galima, pavyzdžiui, atsižvelgti į panašius ūkius ar žemės plotus arba remtis gamybos mastu, egzistavusiu prieš agrarinės apsaugos priemonių įvedimą. Galiausiai būtų galima apskaičiuoti, kokia būtų buvusi tiesioginė parama 2000–2002 m. be agrarinės aplinkosaugos priemonių. Kadangi, kaip nurodo Prancūzija, tik labai nedaugeliu atvejų tiesioginę paramą būtų galima nustatyti nesiremiant tiesiogine parama 1997–2002 m., toks šiek tiek sudėtingesnis patikrinimas neturėtų būti laikomas per sudėtingu.

56. Taip pat neatmestina, kad ir taikant kitus metodus būtų galima visiškai kompensuoti neigiamo poveikio gamybai pasekmes. Todėl negalima teigti, kad tik neigiamas poveikis gamybai yra vienintelis leistinas kriterijus pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalies antrą pastraipą.

57. Todėl į antrąją klausimą reikėtų atsakyti taip, pagal Reglamento (EB) Nr. 1782/2003 40 straipsnio 2 ir 5 dalis valstybėms narėms draudžiama teisę į referencinės sumos padidinimą ūkininkams, kurių gamybai buvo padarytas neigiamas poveikis dėl agrarinės aplinkosaugos įpareigojimų, jiems taikytų 1997–2002 m. laikotarpiu, pagrįsti lyginant tiesioginės paramos sumą, gautą paskutiniiais metais, kuriais dar nebuvo taikomi agrarinės aplinkosaugos įpareigojimai, su kasmetinių tiesioginės paramos sumų, išmokėtų per referencinį laikotarpį, vidurkiu. Veikiausiai pagal Reglamento (EB) Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalies antrą pastraipą apskaičiuojant referencinę sumą atitinkami ūkiai turi būti vertinami taip, lyg jie nebūtų 2000–2002 m. dalyvavę vykdant agrarinės aplinkosaugos priemones.

V – Išvada

58. Todėl siūlau Teisingumo Teismui nuspręsti taip:

1. Vienintelė teisė pagal Reglamento (EB) Nr. 1782/2003 40 straipsnio 1 ir 5 dalis, aiškinamas kartu su bendros žemės ūkio politikos tiesioginės paramos taisyklėmis ir tam tikromis ūkininkams taikomomis paramos taisyklėmis, taikymo sąlyga yra ta, kad su agrarinės aplinkosaugos priemonėmis susiję įpareigojimai turėtų neigiamą poveikį ūkininko gamybai referenciniu laikotarpiu; toks neigiamas poveikis neprivalo būti žymus.
2. Pagal Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 1 ir 2 dalis bei 5 dalies antrą pastraipą valstybės narės privalo teisę į referencinės sumos padidinimą ūkininkams, kurių gamybai buvo padarytas neigiamas poveikis nustačius agrarinės aplinkosaugos įpareigojimus, jiems taikytus per visą ar dalį referencinio laikotarpio, pagrįsti lygindamos tiesioginę paramą, gautą tais metais, kai buvo taikomi įpareigojimai, su tiesiogine parama, gauta tais metais, kai įpareigojimai nebuvo taikomi.
3. Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 2 ir 5 dalys draudžia valstybėms narėms teisę į referencinės sumos padidinimą ūkininkams, kurių gamybai buvo padarytas neigiamas poveikis dėl agrarinės aplinkosaugos įpareigojimų, jiems taikytų 1997–2002 m. laikotarpiu, pagrįsti lyginant tiesioginės paramos sumą, gautą paskutiniiais metais, kuriais dar nebuvo taikomi agrarinės aplinkosaugos įpareigojimai, su kasmetinių tiesioginės paramos sumų, išmokėtų per referencinį laikotarpį, vidurkiu. Pagal Reglamento (EB) Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalies antrą pastraipą apskaičiuojant referencinę sumą atitinkami ūkiai veikiausiai turi būti vertinami taip, lyg jie 2000–2002 m. nebūtų dalyvavę vykdant agrarinės aplinkosaugos priemones.